ואזדא ר' יוחנן לטעמיה *דא"ר אסי א"ר יוחנן האחין שחלקו לקוחות הן ומחזירין זה לזה ביובל וצריכי: דאי אשמעינן הכא בהא קאמר ר' יוחנן דומיא דבנך מה בנך בברור לך אף שורך וצאנך בברור לך אבל שדה מכר הוא דאמר רחמנא ליהדר ביובל ירושה ומתנה לא, ואי אשמעינן שדה לחומרא אי נמי לכתחלה אבל הכא אימא לא, צריכא, מיתיבי: *וכן השותפין שחלקו אחד נטל עשרה ואחד נטל תשעה וכלב, שכנגד הכלב אסורין שעם הכלב מותרים (א) א](ואם) אמרת יש ברירה *ליברור חד מינייהו לבהדי כלב ולשקול, והנך לישתרו? אמר רב אשי אי דשוו כולהו להדדי ה"נ, הכא במאי עסקינן דלא שוו כולהו להדדי ושוי האי כלבא חד משהו והאי משהו משיך ואתי בכולהו:

מתני' הכל נכנסין לדיר להתעשר חוץ מן (ב) הכלאים וטרפה ויוצא דופן ומחוסר זמן והיתום, ואיזהו יתום כל שמתה אמה [או] שנשחטה ואח"כ ילדה, ר' יהושע אומר אפי' נשחטה אמה והשלח קיים אין זה יתום:

גמ' מנא ה"מ *דת"ר שור או כשב פרט לכלאים או עז פרט לנדמה כי יולד פרט ליוצא דופן והיה שבעת ימים פרט למחוסר זמן תחת אמו פרט ליתום, רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקה אומר נאמר כאן תחת השבט ונאמר להלן תחת אמו מה להלן פרט לכל השמות הללו אף כאן פרט לכל השמות הללו, ומה כאן פרט לטרפה אף להלן פרט לטרפה. הכל לאיתויי מאי? לאיתויי הא דתנו רבנן הרובע והנרבע והמוקצה והנעבד והאתנן והמחיר וטומטום ואנדרוגינוס כולן נכנסין לדיר להתעשר ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש טומטום ואנדרוגינוס אין נכנסין לדיר להתעשר ותנא דידן אי גמר תחת-תחת מקדשים הני נמי לא, ואי לא ליף, הני מנא ליה? לעולם גמיר והני רחמנא רבינהו דכתיב °כי משחתם בהם מום בם לא ירצו לכם *ותאנא דבי רבי ישמעאל כל מקום שנאמר בו השחתה אינו אלא דבר ערוה ועבודה זרה דבר ערוה דכתיב °כי השחית כל בשר את דרכו על הארץ עבודה זרה דכתיב °פן תשחיתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל סמל תבנית זכר או נקבה וכל שהמום פוסל בו, דבר ערוה ועבודה זרה פוסלין בו, וכל שאין המום פוסל בו אין דבר ערוה ועבודה זרה פוסלין בו, והאי מעשר הואיל ולא פסיל ביה מומא דכתיב °לא יבקר בין טוב לרע ולא ימירנו דבר ערוה ועבודה זרה נמי לא פסיל ביה: רובע ונרבע=דבר ערוה, מוקצה ונעבד=עבודה זרה, ואתנן=דבר ערוה, ומחיר איתקש לאתנן, טומטום ואנדרוגינוס קסבר ספיקא הוא, ר"ש בן יהודה אומר [כו'] קסבר (ג) *ספיקא הוא ומיעט רחמנא גבי קדשים זכר ודאי ונקבה ודאית ולא טומטום ואנדרוגינוס מעשר נמי גמר תחת-תחת מקדשים. ת"ר הכל נכנסין לדיר להתעשר חוץ מן הכלאים והטרפה דברי ר"א בר' יהודה איש כפר ברתותא שאמר משום ר' יהושע, אמר ר"ע אני שמעתי הימנו אף יוצא דופן ומחוסר זמן ויתום ות"ק אי גמר תחת-תחת מקדשים הני נמי לא, ואי לא גמר, בשלמא טרפה °כל אשר יעבור תחת השבט כתיב *פרט לטרפה שאינה עוברת אלא כלאים מנא ליה? לעולם גמר וביוצא דופן סבר ולד

ואזדא רבי יוחנן לטעמיה · דאין ברירה: וצריכי · הנך תרתי דרבי יוחנן: בהא א"ר יוחנן · דאין ברירה ופטורין משום דמעשר בהמה איתקש לבכור כדכתיב (שמות כב) בכור בניך תתן לי כן תעשה וגו': בברור לך · שנולד ברשותך: ואי אשמעינן שדה · הוה אמינא בההיא קאמר רבי יוחנן משום דלחומרא אזיל משום ספיקא אבל הכא דלקולא הוא ד] (דמיפטר) ממעשר אי נמי לכתחלה דלגבי יובל בעינן שתהא חוזרת קרקע לתחלתה שהיתה ביחד אבל גבי מעשר ליכא למימר הכי: וכן השותפין · במסכת תמורה בפרק כל האסורין: אחד נטל עשרה טלאים ואחד תשעה טלאים (ד) וכלב · עמהן אותן עשרה הטלאים שכנגד הכלב אסורין למזבח דאחד מהן היה חילופו של כלב והיה מחיר כלב ולא ידעינן הי ניהו: שעם הכלב · התשעה שעם הכלב לית בהו איסורא: אי דשוו כולהו להדדי · שכל כבש שבאותן תשעה יש לו חבר באותן העשרה ששוה כמותו ונמלא שהעשירי כנגד הכלב הכי נמי דיש ברירה וטפל אחד במחיר כלב ואוכלו והשאר מותרין לגבוה: הכא במאי עסקינן · דכולהו אסירי ה](כגון) דלא שוו אהדדי שתשעה כבשים שבתוך ו] העשרה שוין יותר מתשעה שעם ז] אותו הכלב והכלב שוה את הטעם ואותו משהו שוין אותן תשעה ח] שכנגדן יותר מתשעה שעמו דהשתא הוי "מחיר כלב" הולך בכל התשעה שכנגדו בכל חד פורתא והעשירי ט] כנגדו, והמורה גרים כגון דשוה כל חד וחד ארבעה זוזי ופלגי י] חומשא וכלבא חמשא זוזי דההוא זוזא שייך ואתי בכולהו ופירושא הכי דשוי כל חד וחד מאותן עשרה שכנגד הכלב ד' זוזי ופלגי חומשא דוזא נמלא שכל העשרה שוין ארבעים וחד זוזי שעשרה פלגי חומשין עושין ה' חומשין דהיינו זוזא והכלב שוה ה' זוזים נמלא שתשעה שעמו אינן (ה) יא] אלא ל"ו זוז ואיהו חמשה הרי ארבעין וחד השתא לא שוו אותן שעם הכלב אלא ד' זוזי כל חד יב] ואותן שכנגדו שוו כל חד ד' זוזי ופלגא חומשא דוזא נמלא שהכלב משום את כולם ובכל אותן שכנגדו שייך חילוף הכלב אותו חצי חומש שכל אחד שוה יותר על ארבע זוז יג] מחילוף שכנגד אותו זוז שהכלב שוה יותר מארבע: **מתני'** כל שמתה אמו · בשעת לידה וכל טעמא דמתניתין מפרש בגמרא: והשלח קיים · והעור קיים: אין זה יתום · בגמרא מפרש טעמא: **גמ'** שור או כשב · גבי שאר כל הקדשים כתיב: נדמה · שאמו רחל והוא דומה לעז: כלאים · מן התיש והרחל בא: נאמר כאן · במעשר בהמה "תחת השבט": ונאמר להלן · בכל הקדשים "תחת אמו": מה להלן · בכל הקדשים: פרט לכל השמות הללו · כדפרישית לכלאים ונדמה ויוצא דופן ומחוסר זמן ויתום אף במעשר הכי נמי והיינו טעמא דמתניתין ומה מעשר פרט לטרפה דכתיב בה (ויקרא כז) כל אשר יעבור=פרט לטרפה שאינה עוברת דבהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה זו היא אחת מי"ח טריפות: הכל · דקתני במתניתין לאיתויי מאי: מוקצה · שהפרישוהו להקריבו לעבודה זרה: נעבד · שעבד את הבהמה עצמה כגון שניסך לה בין קרניה: ותנא דידן · תנא דמתניתין דתנא הכל לאתויי כל הני יד] (דמתמעטי): אי גמר · מעשר "תחת-תחת" מקדשים: הני נמי לא · דהא כולהו פסולי בקדשים דתניא בתמורה בפרק כל האסורין (דף כח:) "מן הבהמה" להוציא רובע ונרבע וכגון שאין בדבר אלא עד אחד דאי שני עדים בת קטלא היא דכתיב ואת הבהמה תהרוגו, "מן הבקר" להוציא את הנעבד "מן הצאן" להוציא את המוקצה: ואי לא יליף · מקדשים הני אחריני מחוסר זמן ויתום מנא ליה דאין מעשרין: והני · רובע ונרבע וכולהו איך רחמנא רבינהו טו] דלעשרי ואף על גב דלא חזו להקרבה יאכלו במומן לבעלים: כל שהמום פוסל בו דבר ערוה ועבודה זרה פוסלין בו · דהא אקשינהו רחמנא למום דכתיב (ויקרא כב) כי משחתם בהם מום בם: טומטום ואנדרוגינוס טז] ספיקא הוא · אי זכר אי נקבה הלכך ממה נפשך מיעשרי ורבי שמעון סבר בריה בפני עצמה היא: הני נמי לא · יוצא דופן ומחוסר זמן ויתום:

חוץ מן הכלאים כו' · הוה מצי נמי למיתני נדמה דהא מפרש טעמא בגמרא משום דילפינן תחת תחת מקדשים אבל בכל מקום דחשיב *(טרפה) רגיל לדלג נדמה כאילו הוא בכלל כלאים משום דדמי ליה קצת: **פרט** לטרפה שאינה עוברת · דבהמה שנחתכו רגליה מן הארכובה ולמעלה היא יז] מי"ח טרפות והתם במנחות (דף ו:) מצריך תלתא קראי בטרפה חד לטרפה ממעי אמו דלא היתה לה שעת הכושר וחד לטרפה ואחר כך הקדישה וחד להקדישה ואחר כך נטרפה ומן הארכובה ולמטה חשבינן ליה עוברת כיון דאינה יח] נטרפה*: **כל** שהמום פוסל בו דבר ערוה ועבודה זרה פוסלין בו · כולי עלמא אית להו הך דרשא אפי' מאן דממעט רובע ונרבע מוקצה ונעבד ממן הבהמה וממן הבקר בפ' כל האסורין (תמורה כח:) כדפירשתי *(לעיל בפרק הלוקח בהמה): **זכר** ודאי נקבה ודאית לא טומטום כו' · הך סוגיא דלא כרב חסדא וריש לקיש כדפרישית לעיל בסוף על אלו מומין (דף מב:*) בפרוס:

רבינו גרשום

ואזדא ר' יוחנן לטעמיה' דלית ליה ברירה ומשום הכי מחזירין זה לזה ביובל דאין אומרין זהו חלקו המגיעו: אף שורך וצאנך בברור לך דישהא חלקך ואין ברירה · אבל שדה של ירושה דלאו מכר הוא אימא לא ליהדר: ואי אשמעינן שדה · ירושה דמחזירין זה לזה דלקוחות הן היינו חומרא' אבל הכא גבי מעשר בהמה אי משוינן לה כלקוחות היינו קולא דפטירי ממעשר אימא לא: אי נמי אי אשמעינן בשדה' דלקוחות הן ומחזירין משום דכתחילה כלומר דהשתא כי מחזירין שייך כל חד וחד לדחבריה כבתחלה · כמעיקרא קודם חלוקה ומקיימי קרא דכתיב תשובו איש לאחוזתו הילכך קאמר אין ברירה כי היכי דמחזירין אבל הכא מעשר בהמה דלית ביה דין חזרה ביובל אימא ליהוי ברירה קמ"ל דלא: שכנגד הכלב אסורין · כל העשרה דלא ידעינן הי ניהו הוי מחיר כלב חילופו · אי דשוו כולהי עשרה כהדדי כל חד וחד שוה כמו הכלב הכי נמי דאמרינן ליברר חד כנגד הכלב: דהאי משהו שייך בכולהו י' · וליכא ברירה הלכך שכנגד הכלב כולן אסורין להקרבה: כל שמתה אמו · כשנולד זה או נשחטה שוה פירש למיתה וזה לחיים: והשלח קיים · הטעם שלה שיכול אדם לכורכו בעור אמו ולהטמו בו אין זה יתום: שור או כשב · שיהא מיוחד שור או כשב במעשר פרט לכלאים: ומה כאן במעשר פרט לטרפה (שבגלוי) דכתיב כל אשר יעבור פרט לטרפה שאינה עוברת אף להלן בקדשים פרט לטרפה: טומטום אין נכנס·דקסבר דבריה היא: ואי לא גמר·הנך גופייהו דמבעט מנא ליה: איתקש לא הנן·דכתיב בחד קרא: קסבר ספיקא הוא·וממה נפשך אי זכר הוא אי נקבה היא חייב במעשר: ביוצא דופן סבר

שיטה מקובצת

א] ואי אמרת אות ם' נמחק: ב] מן הכלאים והטריפה: ג] הוא ומיעט רחמנא: ד] הוא דליפטר ממעשר: ה] תי' כגון נמחק: ו] שבתוך העשרה: ז] תי' אותו נמחק: ח] תשעה שכנגדו יותר: ט] והעשירי כולו כנגדו: י] ופלגי וחומשא: יא] אינן שוין אלא: יב] חד וחד ואותן: יג] וזו הוי מחילוף: יד] הני דמתעשרין הס"ד ותי' דמתני' נמחק: טו] רבינהו דלעשרינהו: טז] ואנדרוגינוס קסבר: יז] היא אחד מי"ח: יח] דאינה אלא בעלה מום בעלמא:

הגהות הב"ח

(א) גמ' שעם הכלב מותרים ואי אמרת: (ב) שם במשנה חוץ מן הכלאים והטרפה וכו' כל שמתה אמו או שנשחטה וכו' אפי' נשחטה אמו: (ג) גמ' ר"ש בן יהודה אומר קסבר לאו ספיקא הוא וכו' ומעשר נמי: (ד) רש"י ד"ה אחד נטל וכו' וכלב הס"ד ואח"כ מ"ס שכנגד הכלב עשרה הטלאים שכנגד אותן שהכלב עמהן הס"ד ואח"כ מ"ס אסורין: (ה) ד"ה הכא במאי וכו' נמלא שתשעה שעמו אינן שוין אלא ל"ו זוז:

עין משפט נר מצוה

ז"ל כלאים נ"ק

כד א מיי' פ"ח מהלכות שמטה ויובל הלכה יט וע"ש:

כה ב מיי' פ"ד מהלכות איסורי מזבח הלכה יז:

כו ג מיי' פ"ו מהלכות בכורות הלכה יד סמג עשין ריב:

[ועי' היטב תוס' חולין קלו: ד"ה פרט]

כז ד מיי' פ"ג מהלכות איסורי מזבח הלכה ד:

כח ה מיי' שם הלכה ה:

[בחולין כג: ד"ה כי]

כט ו ז מיי' שם הלכה ד:

[ד"ה כי פליגי]

גי' אחרת היה לפני רש"י וז"ל בריה הוא נ"ק

[לקמן נמי מנחות ו: תמורה כט: חולין קלה.]

מסורת הש"ס

גיטין מח: לעיל נב: [ב"ק סט: בילה לז:]

[שם ע"ש]

[לעיל יב: וש"נ]

ע"ז כג: סנהדרין מ. תמורה כח: חולין כג.

תורה אור: שמות כב · ויקרא כב · בראשית ו · דברים ד · ויקרא כז

ב"ב (צ: ע"א) דברים הפסולים במעשר בהמה ואינן נכנסין לדיר להתעשר

מבנה: הדגשת ג' דברים שהתוק מעשר בהמה למרות שבקדשים פסולים

ת"ק דמתניתין: פסול מעשר בהמה – כלאים, טרפה, יוצא דופן, מחוסר זמן, יתום

ומכשיר: רובע, נרבע, מוקצה, נעבד, אתנן, מחיר, טומטום, אנדרוגינוס